

Тема. Віктимна поведінка. Кримінальна відповідальність за злочини сексуального характеру

Мета: ознайомити з поняттям «віктимна поведінка», дати уявлення про кримінальну відповідальність за злочини сексуального характеру; сприяти формуванню в учнів стійких переконань щодо пріоритету поведінки в правовому полі; розвивати навички адвокації, вміння відстоювати свою позицію, права; виховувати мотивацію на безпечну поведінку в соціальному середовищі.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

1. Привітання, встановлення позитивного настрою

II. Повторення вивченого матеріалу

- Психологічна самодопомога

III. Перевірка домашнього завдання

1. Інфекції, що передаються статевим шляхом (ІПСШ)

2. Умови інфікування і розвитку ВІЛ- інфекції

3. Гарантований захист від ВІЛ/ ІПСШ

IV. Актуалізація опорних знань

1. Робота за ілюстративним матеріалом

- Які профілактичні заходи щодо запобігання зараженню ВІЛ та ІПСШ ілюструють дані світлини? Озвучте їх.

(Захищені інтимні стосунки, консультування у фахівців, своєчасне

лікування у разі захворювання, вакцинація, повідомлення партнера про наявність/відсутність ІПСШ, статеву стриманість.)

V. Мотивація навчання учнів і повідомлення теми, мети та завдань уроку

VI. Актуалізація чуттєвого досвіду учнів

1. Слухання та обговорення притчі «Реальність»

Неподалік від дороги стояло сухе дерево. Якось уночі по дорозі йшов крадій. Він побачив удалині силует і подумав, що це стоїть поліцейський біля дороги, злякався і втік.

Увечері по цій дорозі йшов закоханий. Він ще здалеку побачив витончений силует і подумав, що це його кохана вже давно на нього зачекалась. Його серце радісно забилося. Він усміхнувся і прискорив кроки.

Наступного дня повз дерево проходила мати з сином. Син, наляканий страшними казками, подумав, що біля дороги злочинець, злякався і голосно заплакав. Але дерево залишалось деревом!

Світ навколо нас – не такий, як здається.

Запитання до учнів:

- Наведіть приклади із власного досвіду, коли ви мали на увазі продемонструвати власною поведінкою одне, а оточуючі сприйняли це геть по-іншому. Наприклад, одягаючи коротку спідницю, дівчата мають на меті слідування модним тенденціям, наслідування певного стилю, а не провокування ґвалтівника.

-

VII. Сприйняття та усвідомлення учнями нового навчального матеріалу

1. Поняття «віктимна поведінка»

Віктимна поведінка – це вчинки або дії людини, що так чи інакше провокують заповідати йому небудь шкоду.

Віктимна поведінка - це заплутане і розмите поняття. Офіційна версія звучить так: схильність суб'єкта до **поведінки**, що підвищує шанси на вчинення злочину проти нього.

Дуже часто така поведінка є приводом і джерелом конфлікту. Віктимна поведінка проявляється в певних ситуаціях. Людина починає вести себе зухвало, навіть не підозрюючи про те, що сама притягує до себе небезпеку. Характер небезпеки є поняттям абстрактним. Суть у тому, що різні люди сприймають її по-різному: одні починають боятися при появі навіть незначної небезпеки, інші – залишаються спокійними, навіть тоді, коли ситуація стає надзвичайно напруженою і серйозною. Також варто відзначити, що хтось сам шукає небезпеку, а хтось усіляко її уникає. Стандартна поведінка одних осіб може здатися віктимною іншим людям.

Основи віктимної поведінки лежать у свідомості. Так чи інакше люди усвідомлюють, що їх модель поведінки суперечить якимось нормам. Також багато чітко розуміють і те, що рано чи пізно може статися велика біда.

При прийнятті рішення про віктимну поведінку людина керується аж ніяк не здоровим глуздом і логікою, а швидкоплинними позивами і емоційними спалахами.

<p>Індивідуальна віктимність – це сукупність особистісних особливостей, що приводять до віктимної поведінки (низька самооцінка, схильність придушувати прояви агресії тощо).</p> 	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Віктимна особистість</th> <th>Безпечна особистість</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> <ul style="list-style-type: none"> Сприймає світ як ворожий, повний непередбачуваних і нескерованих небезпек. Розглядає себе як реальну і потенційну жертву цих небезпек. Припускає ризиковані вчинки, помиляючись або здійснюючи провокативні дії. </td> <td> <ul style="list-style-type: none"> Знає про існування різних небезпек, але вплив єна, а у світі є передумови для подолання небезпечних ситуацій. Не абсолютизує свої можливості, але розуміє, що теоретична і практична підготовка може забезпечити безпеку. </td> </tr> </tbody> </table> <p align="center">Типи особистості</p>	Віктимна особистість	Безпечна особистість	<ul style="list-style-type: none"> Сприймає світ як ворожий, повний непередбачуваних і нескерованих небезпек. Розглядає себе як реальну і потенційну жертву цих небезпек. Припускає ризиковані вчинки, помиляючись або здійснюючи провокативні дії. 	<ul style="list-style-type: none"> Знає про існування різних небезпек, але вплив єна, а у світі є передумови для подолання небезпечних ситуацій. Не абсолютизує свої можливості, але розуміє, що теоретична і практична підготовка може забезпечити безпеку.
Віктимна особистість	Безпечна особистість				
<ul style="list-style-type: none"> Сприймає світ як ворожий, повний непередбачуваних і нескерованих небезпек. Розглядає себе як реальну і потенційну жертву цих небезпек. Припускає ризиковані вчинки, помиляючись або здійснюючи провокативні дії. 	<ul style="list-style-type: none"> Знає про існування різних небезпек, але вплив єна, а у світі є передумови для подолання небезпечних ситуацій. Не абсолютизує свої можливості, але розуміє, що теоретична і практична підготовка може забезпечити безпеку. 				

<ul style="list-style-type: none"> Жертві може бути завдано шкоди в результаті її необачливих дій, неправильної оцінки ситуації, а через це й неправильної поведінки. 	<ul style="list-style-type: none"> До ситуацій, коли в результаті поведінки жертви створюється об'єктивна можливість вчинення злочину, належать також: відсутність необхідної реакції на злочинні чи інші негативні дії, неадекватна опора діями злочинця.
	<ul style="list-style-type: none"> До вбивств найчастіше призводить аморальна або неправомірна поведінка, що викликає гнів, агресивність та інші негативні емоції злочинця. Та причиною також може бути фізичне насилля, знущання, погрози, грубе поводження, що в результаті приводить до помсти у формі злочину. У згвалтуванні провокування злочину відбувається під впливом легковажної або аморальної поведінки потерпілого, яка збуджує у злочинця фізичний потяг, викликає ілюзію доступності – створює ризиковану ситуацію.

Люди можуть свідомо чи несвідомо провокувати злочинця (потенційного злочинця) на вчинення протиправної дії. Спровокувати можна:

- словами або інтонацією висловлювань;
- жестами, діями, манерами поведінки;
- застосуванням сили.

Також різновидом віктимної поведінки є надмірне занурення в себе: людина не помічає, що відбувається навколо.

2. Кримінальна відповідальність за злочини сексуального характеру

Поняття віктимології використовується не тільки в психології, але і в криміналістиці. Статистика запевняє, що чимало злочинів на сексуальному ґрунті відбуваються саме тому, що жінки поведуться неналежним чином.

Віктимну поведінку дівчат-підлітків можна спостерігати дуже часто.

Статеві злочини як протиправні посягання на свободу та недоторканність людини спричиняють шкоду правам, свободам та інтересам людини, суспільства та держави.

Додаткова інформація. Витяг із Кримінального Кодексу України

Розділ IV

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ

Стаття 152. Зґвалтування

1. Зґвалтування, тобто статеві зносини із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи, - карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.
2. Зґвалтування, вчинене [повторно](#) або особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених [статтями 153 - 155 цього Кодексу](#), - карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.
3. Зґвалтування, вчинене [групою осіб](#), або зґвалтування [неповнолітньої](#) чи неповнолітнього - карається

позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років.

4. Зґвалтування, що спричинило особливо тяжкі наслідки, а також зґвалтування [малолітньої](#) чи малолітнього - [карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років](#).

Стаття 153. Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом

1. Задоволення статевої пристрасті неприродним способом із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи - карається позбавленням волі на строк до п'яти років.

2. Те саме діяння, вчинене [повторно](#) або [групою осіб](#), або особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених [статтями 152](#) або [154 цього Кодексу](#), а також вчинене щодо [неповнолітньої](#) чи неповнолітнього, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

3. Те саме діяння, вчинене щодо [малолітньої](#) чи малолітнього [або](#), якщо воно спричинило особливо тяжкі наслідки, - [карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років](#).

Стаття 154. Примушування до вступу в статевий зв'язок

1. Примушування жінки чи чоловіка до вступу в статевий зв'язок природним або неприродним способом особою, від якої жінка чи чоловік матеріально або службово залежні, - карається штрафом до п'ятдесяти [неоподатковуваних мінімумів](#) доходів громадян або арештом на строк до шести місяців.

2. Ті самі дії, поєднані з погрозою знищення, пошкодження або вилучення майна потерпілої (потерпілого) чи її (його) [близьких родичів](#) або розголошення відомостей, що ганьблять її (його) чи близьких родичів, -

караються арештом на строк до шести місяців або обмеженням волі на строк до трьох років.

Стаття 155. Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості

1. Статеві зносини з особою, яка не досягла [статевої зрілості](#), - [караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк](#).

2. Ті самі дії, вчинені батьком, матір'ю, вітчимом, мачухою, опікуном чи піклувальником, особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого або піклування про нього, або якщо вони спричинили [безплідність чи інші тяжкі наслідки](#), - [караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого](#).

Стаття 156. Розбещення неповнолітніх

1. Вчинення розпусних дій щодо особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку, - караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені щодо малолітньої особи або батьком, матір'ю, вітчимом, мачухою, опікуном чи піклувальником, особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого або піклування про нього, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

3. Оздоровлювальна вправа. Релаксаційна вправа «Книжка»

Сядьте у зручну позу. Заплющте очі. Дихайте спокійно, глибоко. Уявіть себе книжкою, що лежить на столі. Сконцентруйте у свідомості внутрішнє «самопочуття» книжки – її спокій, положення на столі, який захищає від зовнішньої дії, складені сторінки... Важливо побачити очима книжки кімнату і предмети в ній: стіни, вікна, стелю, книжкову шафу, стілець, ручки, зошити. Виконуйте вправу 3 хвилини. Ви відчуєте, як спадає внутрішнє напруження і ви переходите у світ "інших вимірів", "паралельних світів" з існуванням предметів за своїми законами.

VIII. Осмислення, узагальнення та систематизація знань

1. Робота за підручником (параграф 17)

Завдання: опрацювати матеріал підручника та проаналізувати описані в ньому приклади віктимної поведінки.

2. Аналіз сюжетів літературних творів (ілюстративний супровід)

Для роботи пропонуються сюжети казок («Червоний Капелюшок», «Колобок», «Аленький цветочек» та інші).

3. Робота за ілюстративним матеріалом

Ідеальний об'єкт для нападу виглядає, як правило, так:

- сутулі плечі,
- сковані рухи,

- уникаючий зорового контакту погляд,
- нахилена голова,
- згорблена статура,
- невпевнена хода.

Завдання: обрати малюнок, що не ілюструє віктимну поведінку.

4. Складання порівняльної таблиці

Завдання: скласти порівняльну таблицю, вписавши протилежні поданим моделі поведінки.

Безпечним є:	Небезпечним є:
- практикувати відповідальну поведінку,	-
- бути готовим до витрат (час, гроші) для забезпечення власної безпеки,	-
- практикувати відмову від групових заходів (особливо із вживанням алкоголю),	-
- Розробляти систему власної щоденної безпеки,	-
- прагнути виглядати непривабливо для імовірних злочинців,	-
- Вивчати правове поле щодо захисту власної безпеки,	-
- формувати навички асертивності,	-
- навчання самозахисту,	-
- формування навичок звернення за допомогою.	-

Важливо зрозуміти, що:

- значна кількість жертв до самого останнього моменту не розуміють те, що дійсно знаходяться у великій небезпеці;
- нормальна на вигляд людина може виявитися небезпечним злочинцем;
 - зовнішність і поведінка людини часто не розкривають її справжніх намірів;
- унаслідок страху людина губиться і починає погано міркувати;
 - страх сковує тіло і робить людину беззахисною;
 - необхідно навчитися його контролювати – цілком можливо, що це одного разу врятує вам життя.

Віктимна поведінка – це те, що потрібно зрозуміти, усвідомити і навчитися контролювати. Проаналізуйте себе – визначіться з тим, чи правильно чините в небезпечних ситуаціях.

VIII. Домашнє завдання:

- опрацювати матеріал підручника щодо вивченої теми (§ 18);
- підготувати пам'ятку «10 «не можна» щодо уникнення потрапляння в небезпечні ситуації в результаті віктимної поведінки(письмово).